

ЧАСОПИСЬ
для
руских родин.
Виходить щодня
кромі днів по
неділех і святах.

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.
Передплата 10 ар.

БУКОВИНА

НАСЛІДКИ.

В трьох статтях п. з. „Чому ми маємо так мало інтелігентій?“ виказали ми минувшого тижня наші упосліджені на полях середнього шкільництва. Зібрали разом всі дані, ми бачимо такий стан:

Німці вчаться на Буковині лише у своїй рідній мові; они не обовязані вчитися другої краєвої мови навіть як предмету. Коли в краєвій раді шкільний постановлено жадати, щоби завести науку рускої і волоської мови обовязково в середніх школах для всіх, то заразом більшість членів краєвої ради шкільної рішила, що злаnota при класифікації з сих предметів ученикови не перепаджає переходити до вищої класи... Німці мають чотири гімназії до розпорядимости, а кромі того і інші німецькі заклади.

Волохи можуть користати з трох німецьких гімназій, розмежованих для них територіально дуже вигідно, а найбільше з паралельних волоських клас низької гімназії в Сучаві, де ученикам дуже улекший вступ і наука.

Русини мусять вдоволяти ся лише німецькою гімназисю в Чернівцях і паралельними ніби-руськими класами при низькій гімназії в Чернівцях, в котрих то класах зовсім не мають такої улегшеності науки, як Волохи у своїх.

В виду того ніхто чей не посміє скажти, що менше число рускої інтелігентії на Буковині треба приписати меншій охочості Русинів до школ, лише треба его приписати наслідкам описаних нами обставин.

На 10.000 буковинських Німців припадає 141 німецьких учеників, на 10.000 Волохів 24 а на 10.000 Русинів лише 6. Отже гімназії продукують нині німецької інтелігентії 23·5 разів більше, а волоської чотири рази більше, як рускої. Але приклади з Перемишля, Львова і Коломиї, які ми подали в попередніх статтях, показують, що число руских дітей в гімназіях і у нас би зросло, як би усунено перешкоди при науці. Нема найменшої причини сумнівати ся, що до осьмої класи доходило би в такім випадку 2. 3. 4 рази більше Русинів, як доходить тепер, а се очевидно мало би спасенний вплив на народ.

Тимчасом того нема і ми знаємо наслідків нашого упослідження, в котрім ми не завинили.

Їх можна би означити короткими словами: „Трудна конкуренція з противниками.“ Так заряд церковний як і автономічний заряд краю взяли Волохи в свої руки, а всі інші важні становища заняли Німці. Серед таких тяжких обставин дезертертує одна частина інтелігентних Русинів в чужі табори, де сподіває ся лекшого життя, а друга частина, тому що єї мало, нігде не доходить до значення і ніде. Нарід же, котрий ще тих подій не розуміє, але наслідки їх відчуває і терпить від них, має діло все з чужою інтелігентією, котра не розуміє ні его потреб ані не має до него серця — і через то забирає ся в сьвіт.

В найновіших часах се упосліджене Русинів в середніх школах має ще інші наслідки. На родні школи руски словянятуть тепер у нас свою задачу добре; вже й нині число письменників селян зро-

сло а в недалекім часі зросте таки дуже значно. Очевидна річ, письменній народ буде потребувати і шукати духову поживи. Ту духову поживу може сму подати лише власна інтелігентія, вихована в народнім дусі. Тимчасом інтелігентії в нас не буде, а та, яку маємо і дістанемо, вихована в чужій мові і в чужім дусі, не може і не буде могла подавати народові ту духову поживу, тому, що не знає мови так, як потрібно до того знати. Через то на всякий літературний рух у нас надій мало: до него Буковинці не можуть причинити ся так, як могли би в інших обставинах.

Як бачимо з того, наслідки нашого упослідження гіркі тепер і будуть гіркі на будуще. Провідники буковинської Русі заходяться пильно, аби тому лиху зарадити; як віднесе ся до їх старань правительство, се ми побачимо може й небавом. На кождий випадок думасмо, що кому справді залежить на добрі краю, той нашого упослідження терпіти не буде.

Куба.

На Кубу звернена увага трох морських сувітових держав. Іспанії не хотіли-б утратити її, Сполучені Держави хотіли-б її зискати, а Англія хотіла-б скористати з заколоту, який тепер діє ся на Кубі. Ще і Французи мають свої інтереси на Кубі, бо они то перші відкрили богатства цього острова, по акладали там плянтації цукрової тростини і тютюну та мають тепер свої просторі і цінні послости. Для Сполучених Держав важкий етап також як стратегічна позиція против

7)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

д-р Ст. Смаль-Століцький.

(Дальше.)

Коли так нещасно повернула ся справа рускої мови і цивілізації „поспільства“ в Галичині під впливом лат. консисторії, то ще сумнійший був вплив тої шкільної влади на розвій народного шкільництва на Буковині. Тут прилучив ся до польонізаційних змагань лат. консисторії ще і великий єї антигопізм проти православія: діяльність лат. консисторії була отже тут звернена проти національних і релігійних інтересів буковинського населення. Все то спровадило великий упадок народного шкільництва на Буковині. Богато школ закрито, а позіставані перенісено розпорядженем надвор. шкільної комісії (1812) по більшій часті в рим. кат. школи. Таким чином були се заведені для латинізації і польонізації. Учителі мусили приняти лат. віру, або лішили свої посади; богато школ закрито лише для того, що учителі не хотіли переступити на лат. віру¹⁾.

¹⁾ Гл. Lagler: Die Volksschule in Kotzmann, 21. Порівнай Siegmund Grünberg: Das Volksschulwesen der Buko-

разом з латинізацією іншою польщені школі: 1817-го р. заведено пр. в Кіцмані обов'язково польську мову²⁾. Коли ще додати, що учителі мали обов'язок „die deutsche Sprache der Jugend in jeder Classe vollkommen beizubringen“³⁾, і що учителі після розпор. надзору шкільного з р. 1824-го „nur insoferne sich der rumänischen oder polnischen (в Кіцмані!!) Sprache bedienen sollen, als solche zur Erklärung des Vortrages notwendig sei, damit derselbe von den Schülern verstanden werde; sonst sollen sich die Lehrer der deutschen Sprache bedienen“⁴⁾, то стане нам ясно, який пожиток могли мати Русини з таких школ. Ба, в розпор. надзору шкільного з р. 1825-го сказано знов: „Die Schuljugend ist zur Erlernung der polnischen oder moldauischen Sprache anzuhalten, je nachdem die Mehrzahl der Schüler polnische oder moldauische Kinder seien, da die Muttersprache als Grund zur Erlernung der deutschen Sprache anzusehen sei.“ На вивчені рускої мови, котра була властиво

wina. Österreichisch-Ungarische Revue (1888) т. V. стр. 199. „Ebenso verderblich wirkte die religiöse Unduldsamkeit des Lemberger Consistoriums durch Verdrengung der nicht katholischen Lehrer. An ihre Stelle kamen meist polnische Lehrer.“

²⁾ Lagler, тамже 25.

³⁾ Тамже 26.

⁴⁾ Тамже 30.

рідною мовою школярів (пр. в Кіцмані) не звертали навіть уваги, а сюю Русинам заподіяну кривду уневиняє ся тим, „weil es keine in der ruthenischen Sprache abgefassten Bücher gibt, die als Lehrbücher vorgeschrrieben wären“⁵⁾. А хто-ж мав постарити ся о потребі книжки, як не властиві шкільна?! Що жо 1848-го р. згадує ся (в Кіцманській школі) руска книжка Добринського з Перемишля⁶⁾.

Учителям було наказано розпор. з 1824-го р. (26-го лютого), що воїни съвѣщеникі мають у всім повинувати ся і що „jede Insubordination in der That oder in respectwidrigen groben Worten aufs strengste bestraft werden müsste“¹⁾.

Як далеко посунула ся релігійна нетерпимість, бачимо з розпор. губернії (26-го мая 1830 ч. 30.798), в котрім остро наказує ся учителям уважати на се, аби діти католицькі не мешкали і не харчували у родин некатолицьких.

Задля того всіго розгоріла ся завзята боротьба (вже від 1820-го р.) межі лат. а правосл. консисторією, котра з свого боку домагала ся надзору над народними школами на Буковині, але до р. 1844-го а властиво аж до р. 1850-го була вона для правосл. консисторії зовсім безуспішна, бо що жо того року передано управу православних народних школ православній консисторії

⁵⁾ Тамже 28.

⁶⁾ Тамже 37.

¹⁾ Тамже 28.

Англичан, що через прокопане Панамського канала хотути зискати перевагу на обох океанах.

Вже 70 літ тому старалися Сполучені Держави прийти в посідане острова Куби а 50 літ тому хотіли купити її від Іспанії за мільйрд франків. Коли Іспанія відмовила, Сполучені Держави почали підкоювати її становиско на Кубі ширенем невдоволення і підномаганням всіх повстань між населенем острова. Так само і тепер підномагають Сполучені Держави повстанців, хотій не спішать ся виступити офіційно зі всею силою і загорнути остров, бо чисельність бістроумно, що війною не тільки Іспанії ослабляється, але і сила Кубанців буде підкощена і їм буде тим легше загорнути остров під свою владу.

Первісною причиною того довголітнього повстання є лиха господарка Іспанців. Они уважали остров бідним і не спосібним до культури, тож ані не старалися впровадити її, ані не накладали жадних тягарів на населене. Доневра коли Французи зробили з него сторону, текучу медом і молоком, і довели до того, що Куба продувала цукрову тростину для третини всіх цукрових фабрик на світі а з плантациї тютюну збирало золото за найделікатніші сорти цигар, Іспанці нізали вартість острова. Але замісце завести реформи, передовсім знести невільництво, що прибрало величезні розміри на засновних плантациях та старалися про комунікацію і справедливу адміністрацію на острові, они стали крутити податкову шрубу. Податки накладали на все товари, що вивозили і привозили на остров і довели пр. до того, що за бочку муки, котра коштувала в Бостоні 10 доларів, треба було на Кубі заплатити 25 доларів. Користійше було посыпати продукти до Іспанії і звідтам спроваджувати їх на Кубу, інші купувати їх в близькій Америці при таких високих цлах.

Але ще і ті тягари були би може зносила людність богатого острова, коби не іспанські урядники, котрих прислали сюда для наживи. Кождий урядник приходив сюди не на довше як на два роки а вивозив звідтам спорій маєток. Податки накладали урядники цілком самовільно і треба було від них відкуповувати ся великими сумами. Кубанські розцвітало ся тим буйніше, сим більше розширювалася іспанська адміністрація і чим гірше давила податкова шруба.

Нарешті повстав проти того Кубанський народ з оружием в руці. Всі старання Іспанії придушили повстане були без усіху. Іспанія уточила вже на Кубі 220-тисячну армію і не осягнула жадних результатів. Тепер вже і ухвалила в засаді реформи що до заряду острова і зреєла ся частини своєї влади в користь населення, але вже за пізно. Накиніла ненависть Ку-

банців через кілька поколінь звертає ся противів, що має іспанську назву.

Щоб зрозуміти, яким способом може та-кій в порівнанні не великий остров оцирати ся цілій державі, треба пригляднути ся його положенню і його природному характерові. Куба є американська Крета. Положена в поблизькості Гайти, Ямайки, Мексико може звідтам дістати легко поміч, котру її подають Сполучені держави. Улекшають те ще і коралеві підводні скали, що стоять небезпечними для чужих кораблів, а деяких скритих пристаний загороджують зовсім приступи більшим пароходам.

Кубанці обзнакомлені добре зі своїм морем і поміж небезпечні скелі пробирають ся певно до своїх оборонних пристаний. Як на Креті гори роблять середину острова недоступною для чужинців, так на Кубі ліси і багна дають повстанцям безпечний захист. Горячий і вогкий клімат піддержує на острові буйну ростинність. Густі ліси обмотані трубами оселінами і низом зарослі колючими кактусами. Ліс кубанський не дається спалити, бо забогато в нім листя кактусів та лінінів, а прорубана доріжка заростає новою вже по кількох тижнях. Ліси покривають дев'ятьдесят частий цілого острова. Інсургенти криються в них на малих полянах над багнами а дики овочі ліса стають за поживу для них і для їх черед. Для того они не потребують журисти ся о провіант і кождої хвили готові до борби. З тих криївок они нападають на іспанські оселі на берегах острова.

В борбі з Іспанцями кубанських інсургентів виручають страшні хороби, що десяткують війска іспанські. На 74.000 погиблих Іспанців в посереднім повстанні умерло 65.000 на ріжні заразливі хороби. В теперішнім повстанні іспанське правительство звернуло більшу увагу на санітарні урядження для своїх війск і забезпечило їх по трохі від тієї страшної погибелі.

Між вождями кубанських інсургентів відзначив ся найбільше Антін Мацео, убитий майже припадково тамтого року. Єго отець, богатий піаніст, вступив під час попередного повстання в ряди інсургентів разом зі всіма своїми синами. Між ними був також 13-літній хлопчина Антін, котрий пережив всіх, і був съвідком героїчної смерті на полі битви отця і всіх своїх братів. Конець повстання він уважав для себе тільки здержанем суперечки і вибрав ся в подорож за границю, щоби доповнити свої воєнні відомості. У Вест-Пойнті скінчив воєнну академію Сполучених Держав і коли лише вибухнуло нове повстання на Кубі, він організує на власний кошт ватагу та причаює з західної сторони до острова.

Під съмілим і проворним проводом Мацеа стає його ватага пострахом Іспанців. Він непокоть ще армію адмірала Мартинеса — Кампоса

і в одній битві наносить ему страту 11.000 чоловік. Іспанці рішили ся переслідувати Мацеа в гущавинах лісів а на його голову наложили високий окуп. Але всякі змаганя доводили тілько до кровавих страт. Во Мацеа ніколи не було там, де его шукали, але обійшовши зручно неприятельське військо, він нападав на него з заду і побивав на голову. Вкінці заскочила его передвасна смерть і зробила Іспанцям велику прислуго. Але повстане не притихло по утраті свого вожда, а его місце заняли другі відважні проводіри, між котрими найбільше визначає ся Гомес. Іспанія і так вже ослаблена війною, а при помочі Сполучених Держав вихід повстання невно не буде користний для неї.

Нещасте на зелізниці.

Поміж Коломиєю а Туркою склало ся вночі з суботи на неділю велике нещасте на зелізниці. Вчера о годині 1. в полуночі дісталими з Турки таку телеграму: Особовий поїзд ч. 314 упав в воду минувшої ночі о год. $1\frac{1}{2}$ на шляху поміж Коломиєю а Туркою, коли переходити через міст в Пядиках. З поміж подорожніх брачують доси три особи, між ними полковий лікар Цайлар. Вісім осіб покалічилось; їх уже лікарі взяли в опіку. З персоналу поїзду утопили ся урядник почтовий Маріян Рудницький зі Львова, кондуктор почтовий і возний. Офіціял поштовий Гредінгер, тяжко зранений, лежить у шпиталі в Коломиї. Урядово стверджено, що до сего поїзду на двірці в Чернівцях взали подорожні вісім білетів 3. класи а два другої класи, важні на дорогу аж поза Коломию. Нещасте повстало з причини повені, котра підмила міст. Коли поїзд гнав через міст, той завалив ся. Машина, вагон кондукторський і почтовий, потім три особові вагони 1. і 2. класи упали в воду. Над викопанем машини і вагонів працює ся безнастансно. — Уряд телеграфічний має стілько заняття, що ніяк не годен подолати роботі¹.

Вже вчера рано прийшла до Чернівців вістка про ту пригоду і розійшла ся по місті незвичайно скоро. Але певних фактів ще в місті не знали. Аж в полуночі, як сказано, прийшли перші ширші вісті, про котрі всюди можна було чути бесіду. Особливо одна трагічна подія зворушила дуже всю інтелігенцію черновецьку, викликавши в ній правдиве співчуття до нещасливих. Подія та відноситься до сего полкового лікаря Цайлера, про котрого згадує ся в телеграмі. В суботу в полуночі він повінчався з донькою знатного купця черновецького Стрігакі. Молодата, обое пристойні, мали від-

торій. Від того часу почало народне шкільництво на Буковині знов підносити ся а латинізації і польонізації поставлено гать. Се стало ся очевидно не задля того, що управа школі переняла на себе православна консисторія, бо і православне духовенство навіть ще і тепер з незначними виїмками відноситься до школі не дуже прихильно, але се були часи по славнім 1848-им році! Все ж таки ще і на далі богато народних школ на Буковині зіставало під управою лат. консисторії, котра поділила ще Буковину на 3 округи школи: Черновецький, Радівський і Сучавський, і до котрої належали і дальше важні для нас школи пр. в Черновецькому окрузі: головна школа і дівоча школа в Чернівцях, і тривіальні школи на Ропчу, в Кучурові, Молодії, Боянах, Шерівцях долішніх, Садагурі, Кіцмані, Брасківцях, Дзвинячу, Сереті, Заставні, Чункові і Вашківцях²!

¹⁾ Після Шематизму православної буковинської дієцезії за рік 1843-ий було на Буковині в тім році взагалі 25 школ народних. Крім вже вичислених були ще школи в Радівцях (вірцева), Солець, Арборі, Сучаві (головна), Фундул-Молдові, Пожоріті, Кімполунгу, Букшої, Гура-Гуморі, — toti певно також стояли під надзором лат. консисторії, і „moldauische Trivialschule“ в Чернівцях, що стояла під православ. консисторією. Записки даскала Петра Кременицького в тім примірнику шематизму, що є в моїх руках, стверджують, що тоті школи польщили і православних Русинів. Пан даскал з Чорногузів підписує ся

Із цього бачимо, що і по 1850-ім р. мала ще лат. консисторія великий вплив на народні школи на Буковині. Як шкільництво в нашім краю було запущене за той довгий час, видно з того, що коли міністерство освіти видало 8-го серпня 1856-го ч. 11.875 розпоряджене до краєвого правительства, аби воно на Буковині, де піднесене краєвої культури так дуже залежне від політичної шкільництва, заводило всіми можливими способами нові для всіх віроісповідань і націй доступні народні школи, і в тій щели поступило з громадами, де нема недостатку гроша на школіні потреби, після сего наказу, а особливо аби старалося піднести фреквенцію в тих школах, що вже є, а де доси дуже недбало і неправильно діти ходили до школи, то громади нечувано ворожо виступали против заведення школи.¹⁾ Так найменьше пів віку заходила ся лат. консисторія коло того, аби всяку охоту до школи в самім зародку приглушити. Цілій край не поступив задля того в культурі богато наперед — повстримували її власне ті, котрі мали обовязок її дбати. Як піомалу поступало на Буковині народне шкільництво за часів управи лат. консисторії, видно найменше з того, що 1815-го

р. було тут всіого 20 школ народних (в Чернівцях була що йно 1819-го р. четверта класа,²⁾ а 1857-го р. кромі 4 головних школ (в Чернівцях 2, в Сучаві і Сереті) ще лише 32 тривіальні школи, 1 протестантська і 1 вірменська. Але і до тих школ ходило дітей не чим раз більше, а чим раз менше. Коли н. пр. в Кіцмані в. р. 1793-ім ходило до школи 94 дітей, то в р. 1866 було там лише 44 (!!), а все те мало свою причину в строго віроісповіднім характері школ, через що діти некатолицькі із школи виключували ся як не безпосередно, то посередно.³⁾ Що йно устава державна з дня 25-го мая 1868 зробила тут перелом. Церковні власти усунено від управи школами, а сама держава перебрала їх в свої руки. Від того часу зростало число народних школ на Буковині дуже скоро (р. 1870/71—167, р. 1873/4—173... в р. 1896—335), так що тепер вже і в найбільше віддалених від съвіта закутках Буковини можна подібати школу; ще лише 28 малих громад не має школи. Із зростом школи народні віддалені піднесло ся і руске шкільництво. Тепер маємо на 335 всіх школ 131 руских (70 однокласових, 41 двокл., 11 трикл., 1 шестикласова); окрім того є ще 12 школ з

вже „Rejent-ом“ і поєднує ся мовою польською, як „dalem za pasowisko Bydla 26 хр.“ і т. д.

¹⁾ Lagler, гамжо 43.

²⁾ Там же 27.

³⁾ Там же 42.

хати зараз перед вечером курієром до Іг'ляв, але щоби не перебивати весільної забави, далися родичам упросити і остали ся до вечірного поїзду. Відіхали аж перед одинадцятю в почі — тай не довго тішилися своїм щастем. В дві години потім „на гладкій дорозі“ спіткало їх нещасте, яке мало кому трафляє ся в 12 годин по слюбі. Міст на потоці, звичайно зовсім невеликим, завалив ся і вози впали в воду. Лікар Цайлер — як оповідали собі люди — мав ще на стілько часу, що свою жінку викинув вікном у воду, а що она вміла пливти, то й добила ся до берега. Але сам уже не мав часу виратувати ся і ноги. Молода вдова має склічену руку, вирочім нічої не хибує, хиба що перестрах і роспух готові її пошкодити. Вчера вечером вернула до Чернівців, оставивши свого мужа там десь у потоці в воді.

Нині в Чернівцях є вже фотографія з місця нещастя. В досить глубокім провалі під мостом розлила ся широко вода, а з води сторчати вагони і машина. З обох боків провалу богато цікавої публіки. Міст довгий на вісім метрів. Аби добути вагони з води, треба мабуть ждати поки опаде, бо інакше дуже трудно їх добути.

*
Сьогодні надходять новіші вісти про ту страшну катастрофу: Коли особовий поїзд ч. 214 переїзджавколо 1/2 2. год. вночі через потік Косачівку між Коломиєю та Туркою, завалив ся міст. Косачівка се дуже незначний потік: в літі там дуже мало води, але через безнастанинні зливи в последніх днях зібрало ся в нім так богато води, що підмило деревляний місток. В розгоні машини, а за нею вагон зелізничний з пакунками, поштовий вагон і три вагони I. і II. класи впали в воду. Прочі п'ять вагонів остали на пляху, бо один вагон валив ся в діл на другий і последні п'ять вагонів не мали як з шин падати у воду. Ніч була дуже темна. Страшний крик і лемент подорожних мішав ся з гуком падаючих вагонів, що один на другого валив ся і ломив. Тут і там люди повибивали вікна і певискали з вагонів, ратуючись плаванем. Сконстатовано досі, що згинуло або не віднайдено ще 7 осіб, а 10 ранені то тяжче, то легче. З впімкою двох слуг зелізничних згинули всі, що були при машині і у пакунковім вагоні, бо не мали часу зіскочити, а з подорожних досі віднайдено два трупи, а то полкового лікаря д-ра Цайлера і вдови по станіславівському полковнику Одольської. З буковинських подорожних легко ранені пані Станіслава Пороневська з Сучави, Самуїл Шварц з Радівців, і надворучник жандармерії Гольгнеса з жінкою з Сучави; виратували ся з малими ранами молоді жінки д-ра Цайлера, зелізничний урядник Станіслав Стабинський і п. Левенштайн.

*

викладовою мовою руско-німецькою,¹⁾ і то 5 однокл., 3 двокл., 3 чтирокл., 1 пятикласова; і 12 школ з викладовою мовою руско-волоскою, і то 4 однокласові, 6 двокл. і 2 чтироклассові, а також ще 8 з викладовою мовою німецько-руско-волоскою (2 однокл., 1 трикл., 2 чтирокл., 1 пятикл., 2 шести класові), і 2 чтироклассові школи з викладовою мовою руско-волоско-польською — так що властиво рускі діти у 165 школах отримують науку в рідній мові. Число клас у всіх школах зросло на 696, з того руских класів є 223 а додавши до сего, і класи тих мішаних школ, де для руских дітей викладовою мовою є їх рідна руска мова — 313 класів. На Буковині є таких 12 трикласових, 17 чтироклассових, 2 пятикласові і 3 шести класові школи, що стоять для Русинів отвором, де для руских дітей викладовою мовою є руска мова, і в тім згідно з буковинськими Русинами стоять далеко ліпше ніж галицькі. На Буковині ходить тепер до школи поверх 65.000 дітей. Помимо того лишається ще досить до роботи на полях народного шкільництва.

(Дальше буде).

¹⁾ В таких школах мішаних для руских дітей викладова мова є руска, для німецьких німецька, для волоских волоска і т. д.

Молода вдова по полковім лікарю, пані Йосифа Марія Цайлер, з дому Стрігакфа розповідає про катастрофу таке: „За Коломиєю ми замітили нараз, що вагон хилить ся. В тій самій хвили пукла ламна і згасла ся. Навколо нас було темно, лише від часу прояснювалася ніч блискавиця. Мій чоловік обняв мене і успокоював. Але нараз заляла вода наш відділ і пірвала мене з собою на двір. Там я задержала ся на лінві і дісталася ся на дах вагону. На мій крик подав мені зелізничний слуга поміч, але по хвили пірвала нас вода і ми обое впали в воду. На щасте наднесли філії розбурханої води дошку, а я вхопила ся єї і пливаючи дісталася ся на берег. Там побачила я съвітло з селянської хати, забігла туди і так виратувала ся. Свого чоловіка я лишила у вагоні, але маю певну надію що він виратував ся, бо вміє добре плавати.“

На жаль не сповнила ся надію молодої жінки. Др. Цайлер бачив все нещасте і хотів ще виратувати пані Одольську, вдову по полковнику, що їхала в тім самім вагоні і кликала о поміч. Викинув її вікном і сам вискочив за нею. Та в тім наплив бальок, вдарив его сильно і він не міг ні собі, ні другим помогти. Кілька годин пізніше нашли труну д-ра Цайлера над берегом і завтра, у вівторок привозять его до Чернівців, де відбудеться похорон нещасливого лікаря, що тішився своїм щастем ледви кілька годин.

*

Чернівці мають теснер о чим балакати. Справді се сумний предмет до балачки, але загальнє співчуття для родини Стригакфи не дає розбурханій фантазії спокою. А вже хто як хто, а баби-цокотухи всяку всячину говорять, при чим їм помогають малі пригоди при весіллі Цайлера. Треба знати, що він був дуже пристойний мужина, его молоді жінка, а тепер вже вдова, знана в Чернівцях красавиця. Отже розповідають собі тепер таке: Коли молоді пари мала їхати до слобу, дивлять ся, а молодій забув дома свою шаблю. Принесли шаблю і поїхали до слобу. Коли ж съвіщеник хотів при слобі посвятити слобні перстені, показало ся що молоді пари забули їх з собою взяти. Післали скоро до дому, але і там не могли їх найти, тож на борзі купили у золотника інші перстені і так їх новічали. А що коли молодій хотів відіхнати поспішним поїздом, намовили его лишити ся до вечера, аби не перебивати забави. Всі ті малі подробиці толкують тепер забобонні люди так, що то вже були злі знаки для молодої пари. Очевидна річ, коли б те все було й правдиве, то се лиши припадок, а не що інше.

НОВИНИКИ.

Чернівці, дні 26. червня 1897.

Новим ректором черновецького університету на слідуючій рік вибраній дні 25-го червня с. р. проф. класичної фільольготі др. Ізidor Гільберг.

Телеграми за границю що до поштових пересилок грошевих управліні від дня 1. липня с. р. призначати уряди телеграфічні! Чернівці 2, Чернівці 3, Гурагумора, Ішештети, Кіцмань, Садагура, Сторожинець і Вама.

„Попови вільно, а дякови засі!“ Отсюю засадою поводує ся супроти Волохів а Русинів Мустаців орган для „краєвих“ інтересів „Bukow. Pest“, що своїм убійчим віддихом ради затрощити все, що руске. Грек Никольсько і жид Мордко, „zwei shône Seelen“, яким пари нема, посунули в тім ділі свій цинізм вже до крайніх границь. Ото в тій самій статті називають завізване інспектора руских школ, щоби учителі руских школ образували ся в рускій мові, бутою і кричать на все горло: Polizei! Polizei! Das Deutschthum ist in Gefahr! А таке саме домагане Волохів, аби в сучавських школах образувала ся волоска молодіж не в німецькій а в волоскій мові похвалиють і кричать супроти Німців, що сему зовсім слушному домаганю ставляють перепони: Polizei! Polizei! Романія

сь проінадеште! — Оттакі то засади батька наших „консерватистовъ“, що з волі Воляна і Тимінського рядить краєвим видом та заступає і Русинів в краєвій раді шкільні! Ми вдячні „Buk. Post“, що розкриває перед сьогодні всю гарну душу свого барона і звертає притім увагу не-руської сусільності на Русинів. Та реклама нам придадеться.

82 селян зі Стояніїв, обжалованих за виборчі розрухи, діждало ся вироку звичайного трибуналу в Перемишлі. В суботу о год. 5^{1/2}, з подудні оголошено засуд. Засуджено всього 23 обжалованих, а іменно: Василя Брезмана і Войтіха Завадку на два місяці тяжкої вязниці з постом, а 20 селян на арешт від 6 неділь до 7 днів. Оборона внесла жалобу неважності.

Густа рада — рідкий борць. З нагоди іменовання др. Франка почетним членом „Родини“, ремісничого товариства у Відні, пише звісний віденський кореспондент до „Дѣла“: „Ми рішучі противники тої тактики, котра втягає без нарідану з прямо брутальною силою поодинокі товариства, котрі мають на цілі далеку поважніші задачі, як марні демонстрації, в вирізковому політичному житі.“ Чому ж само „Дѣло“ не скористало з такої ради свого кореспондента, коли намагалося втягнути до ювілейної демонстрації галицькі, далеко поважніші, неполітичні товариства? Другим дають такі густі ради, а самі наварили дуже подлої юшки.

Марнотравство громадського троша є звичайною річчю по наших селах. Рідко можна подібати таку громадську касу, щоби були в ній — гроши. А прецінь не завсіди стягає ся з людей лише тілько, кількох треба на біжути видатки, часами могло би і зістарати трохи грошей. Але наші писарі з двірниками дбають уже про те, аби „кінці сходили ся“ т. е. аби ніхто ніколи не побачив крейцара в касі. Звичайно триває tota вірцева господарка доти, доки двірник і писар в згоді і єдності дбають про порожню в касі. Коли часами прийде між ними до незгоди, хоче бувава дуже рідко, бо, звісно, круки не клюють собі очій, то аж тоді громада, ба і суд довідує ся гарних річей. Таких сумних випадків було багато на нашій Буковині а всему тому винна байдужність нашого громадянина до громадських дѣл, до всего, що після його вузького поняття не дотикається безпосередно. Але всяка школа загалує є шкодою і для одиниці і для того кожда одиниця має право і обовязок після сил своїх дбати про загальнє добро і не допускати до марнотравства.

Дрібні вісті. Покійний кс. Кнай записав ціле своє майно довголітнemu своему приятелеві кс. Стіклє в Міндельгайм, а управу заведена обявив після посадної волі небізника дотенерішій его adlatus пріор Райлє. — Сими днями отворено в Штокгольмі IV-ий конгрес праси в присутності короля, наслідника престола і 400 участників з різних країн Європи і Америки; проводить конгресови Вільгельм Зінгер з Відні. — Подібно як на Mariahilf, так і в центрі жідів у Відні на Леопольдштадті зорганізував ся союз християнських жінок, щоби нести поміч християнським родинам і підтримувати християнських купців та промисловців. — Королева Вікторія виїхала вже з Лондону до своєї резиденції в Віндзорі. Гости єї ювілейні забавляють ся ще в Лондоні. 25-го червня відбулась ревія флоти англійської. — Шенерер заповідає на 16-го липня стрейк посадників німецьких міст. Ради місії мають відказати ся від виконування порученого круга дѣлання.

Памятайте на Народний Дім

в Чернівцях!

В КОЖДІЙ РУСКІЙ ХАТІ і ШКОЛІ
повинна находити ся

Народописна карта

українсько-руського народу,

заджена д-ром Гр. Величком, видана товариством „Просвіта“, а виконана в літографічному закладі Андрія Андрейчина у Львові.

Книгарська ціна карти, наклеєної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр., а для членів „Просвіти“ і передплатників „Зорі“ 2 зр. 50 кр., з рекомендованою пересилкою 3 зр.

Купити можна в „Просвіті“ у Львові, ринок ч. 10.

Наклад невеликий; купуйте чимкорше!

„Дністер“

товариство взаємних обезпеченій у Львові в домі „Просвіти“ Ринок 10.

перше і одиноче руске товариство асекураційне, обезпече будинки, скот, господарські знаряддя, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках проти шкідогнівих за можливо найнижчою оплатою.

Дністер розпочав п'ятий рік своєї діяльності. Фонд „Дністра“ після заключень рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносить: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерв премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодувань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На житі можна обезпечати ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаємних обезпеченій в Кракові, котре дає як найкористніші усліві і видає поліси і квіти в рускій мові.

Зголосення о уділенні агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях

улиця Петровича ч. 2.

мас на складі отсії свої виданя:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодіжі, міщан і селян з року 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за рочник, а всі 7 разом 6 зр..

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток“

для членів діточок.

32 сторін. Ціна 10 кр.

„ПРОСКАУРКА“

даруночок для руских діточок. Ю. Федъковича 10 кр. На поштову пересилку треба додати по 5 кр. за річник „Бібліотеки“, а по 2 кр. за кожну поодиноку книжочку.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовського.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“ в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ в Народнім Домі

при улиці Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускій, польській і німецькій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!

Хто хоче мати

добру і дешеву

МАШИНУ до ШИЯ,

най удасть ся до мене, то певно не пожалусь. Нові продаю дешевіше як вєоди, а употреблені, ще добре удер-жані почавши від 20 зр. і то за готові гропі і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за репарацію не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обслужує Ває по братньому

З поважанням

В. Данилевич,
машиніст у броварі Штайнер-
ра в Чернівцях, при ул. зеленій (Bahnofstrasse) ч. 26.

Для панів учителів!

INSPECTIONSBERICHT,

Jahresausweis

Шкільні повідомлення

(Schulnachrichten)

є на складі

в друкарні „Рускої Ради.“

Просимо о замовлення.

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-европейського.

відходять з Чернівців

до Неполоків, Снятини, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025
до Глібоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635
до Садагури, Бояна, Новоселиці	645	430	—	—	—

з Глібоки

до Карапчева, Сторожиниця, Бергомету, Межибрідів	814	535	—	—	—
--	-----	-----	---	---	---

Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межибрідів від 1-го марта до 3-го вересня що вівторка і п'ятниця.

з Гадікфальви

до Радівців	610	1003	228	612	805
---------------------	-----	------	-----	-----	-----

з Гатни

до Качики, Турагумори, Вами і Кімполюнгу	1010	201	—	—	—
--	------	-----	---	---	---

з Іцкан

до Сучави	327	630	1009	216	718
-------------------	-----	-----	------	-----	-----

з Вами

до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250
--------------------------	-----	-----	-----	------	-----

Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на станціях Вама, Драгоніш і обох Молдавицях.

з Карапчева

до Чудина н. С. . . .	854	1007	615	—	—
-----------------------	-----	------	-----	---	---

Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка, інший кождій дніни.

приходять до Чернівців

з Відня, Львова, Снятини, Неполоків	1128	320	757	811	610
---	------	-----	-----	-----	-----

з Бурдженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глібокої	—	809	1212	350	1000
--	---	-----	------	-----	------

з Новоселиці, Бояна, Садагури	—	1113	950	—	—
---------------------------------------	---	------	-----	---	---

до Глібоки

з Межибрідів, Бергомету, Сторожиниця, Карапчева	635	1037	800	—	—
---	-----	------	-----	---	---

Перший поїзд іде на шляху Бергомет Карапчів тільки в понеділок; другий поїзд на шляху Бергомет-Межибрідів тільки від 1. липня до 31. вересня що понеділка і четверга; третій поїзд не іде в понеділок.

до Гадікфальви

з Радівців	542	855	115	550	747
--------------------	-----	-----	-----	-----	-----

до Гатни

з Кімполюнгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—
--	------	-----	---	---	---

до Іц